

Самур

№ 12 (189) 2006-ЙИСАН 23-ДЕКАБРЬ

1992-йисан январдилай акъатзава

2007

ЦИЙИВИЛЕР

ХЪСАНАРДА

Виликай къвезмай йисан 1-январдилай чи республикада лап тИмил тир мажибар артухарда. Икъван гагди и мажибар 30 манат тиртIа, гила 40 манат жада.

Агъалийри къачузвай пенсияни артухарун фикирда къунва. 2007-йисан бюджетдин са бязи хилерайни мажибар артухарда. Агъалийрин дуланажагъ мадни хъсанарун патал гъкуматди са къадар цийи тедбирар къилиз акъудда.

КЪИЛИЗ АКЪУДДА

Европадин ЦийикIа ТуькIуьрунин ва Вилик Туьхунин Банкуни Республикадин Банкуни кIвалах мадни хъсанарун патал 6 миллион доллар пулунин такъатар чара авунва. И карди сагъибкарри къачузвай кредитар артухардай мумкинвал гуда. 2007-йисуз Европадин Банкуни Республикадин Банкунихъ галаз санал сагъибкарриз 18,7 миллион доллар кредит вугуда. Санлай Европадин Банкуни Азербайжанда 53 инвестициядин икърар къилиз акъудда. И кар патал 900 миллион доллар къван пулунин такъатар серфда.

ЭЦИГУНРИН ЙИС

Шеки райондин агъалияр патал 2006-йис эцигурин йис хъана лугъуз жада. Са йисан къене ина шумудни са карханаяр, мектебар ва маса объект артухарда. Пуд чIехи завод - кирпичар, консервийар ва майвайрин миже акъуддай заводар кардик кутунва. Шегердин "Шеки-Сарай" тIвар ганвай мугъманар илифдай кIвал, спортдинни сагъламлинин меркез, электростанция, са шумуд клуб цийи эцигурин сиягъда гъатнава.

Идалай гъейри Къарабагъдин дяведин инвалидар, гъакIни шегъдрин хизанар патал цийи кIвалер эцигна ва шегъерда цийи парк кутуна.

ГУЪНГУЪНА ХТУНА

Къях райондин Къум хуьре юкъван виш йисарин сифте девиррин ядигар яз амай алпан ибадатхана са йис тир гуьнгуьна хуьтаз. Гила и кар къилиз акъудна кубтягънава. Алулупандин къадим дарамат арадал кхун патал Америкадин Садхъанвай Штатрин Азербайжанда авай посольстводи 30 агъзур доллар пулунин такъатар серфна.

2007-йисуз ибадатханадин кьерехар абад авун патал къилди проект туькIуьрунава. И проектди къадим эцигунар тамамвилелди виликан гуьнгуьни хкидай мумкинвал гуда.

КАРДИК КУТУНВА

Къвепеле района телекоммуникациядин ери хъсанарун патал гереклу крар къилиз акъудзава. И йикъара райондин Мыхлыкъовакъ хуьре 512, Къушлар ва Дызахлы хуьрерин гъар сада 256 нумрадин АТС-ар кардик кутунва. Икъван гагди райондин 16 хуьруьн АТС-ар электронламишнава.

2007-йисуз Къвепеледа мадни къве АТС кардик кутун, куьгъне объект ар девирдин тIалабрив къадайвал гуьнгуьна хтун къетI авунва.

ЛАЦУ ЖИВ ХЪИЗ ЛАЦУДИ ХЪУРАЙ БАХТАР КУЪ!

“САМУР”ДИН 15 ЙИС ЖЕЗВА

Играми кIелдайбуьр! 2007-йисан январдин “Самур” газетдин 15 йис тамам жезва. Пуд чIалалди акъатзавай “Самур” куь кIвалериз илифиз, кез чи республикадинни дуьньядин гъаларикай хабарар гуз мадни сейли хъанва. Гъа куьне хъизвайвал, ам куь рикI алай газетдиз элкъвенва.

“Самур”ди кез Азербайжанда, Дагъустанда ва шумудни са къепепатан улкъвейра яшамаш жезвай лезгийрин уьмуьрдикай, агалкъунрикай, халкъдик дамах кутазвай чи къегъал рухвайрикайни рушарикай гзаф маракълу малуматар агакъарна. И кар мадни давамарзава.

Чна кез ара датIана лезгийрин медениятдикайни эдебиятдикай, тарихдикайни адетрикай, ацукъун-къарагъуникай чирвилер гузва. Лезги чIалан куьгъне къатарин гафар кез агакъарзава. 1997-йисалай инихъ “Самур”дин гафалагда 1300

къван ихътин гафар чап хъанва.

Икъван гагди халкъдиз чпикай малумат авачир шумудни са лезги къагъриманар, шаирар, сеняткарар винел акъудна “Самур”ди. Куьмекар авачтIани пешекарри галатун тийижиз акъудзавай и газет халкъдин тарихдин энциклопедиядиз элкъвенва. Гъавилай вишералди кIелдайбуьру газетдин гъар тилит чпин кIвалера багъа аманат хъиз хуьзва. Са гафуналди, 15 йисан къене вириниз сейли хъана “Самур”. Бакудай профессор Вели Хидирова, Магъачкъаладай академик Агъмедуллагъ Гуьлмегъамедова, Германиядин Бонн шегъердай чIалан пешекар Илгъам Гъажимурадова ва маса кIелдайбуьру хъизвайвал, “Самур”ди вичин къиметлу материалралди маса газетризни журналриз чешне къалурзава.

2002-йисуз газетдин 10 йис та-

мам хъайила чна кез чавай куь рикI алай газетдин юбилей къейд ийиз жезвач лагъанай. Чаз и гафар мад гъилера тикрариз кIанзавач. Гъа чна къейд авурвал, халисан лезгидиз гаф садра лугъудайди я. ЯтIани чна фагъумзавайвал, чи гафунихъ къуват, кардихъ гъайбат хъана кIанзавайбуьрни авачиз туш. Ингъе газет кхьин, “Самур”дин 15 йис къейд авун рикIяй тир вири ксаривай редакциядин ракларар ахъайиз жада. Куьун-къуьне кутуна белки чавай газетдин юбилей къейд ийиз жада жал...

Куьне и кардикай гихътин фикир-фагъум ийизватIа чаз кхьихъ. Бубайри лагъайвал, жуван вацI жува яцIу авуна кIанзава.

“САМУР”ДИН КОЛЛЕКТИВ.

ЧАКАЙ КХЪЕНАЙ...

Жув азарлу яз зун са къадар вахтунда Дербентда амукъиз мажбур хъана. Гъинай ятIани атай са лезги лукъманди зав жуьреба-жуьре набататрин мелгъем вугана. Ахпа вичи векъерикай хкудай миже зав хъваз туна. Са шумуд йикъалай за жув лап хъсандиз гьиссзавай... Ахпа заз чир хъана, лезгийрихъ чпи набататрикай гъазурзавай дарманрин куьмекдалди галуькдай азаррин вилик пад къадай бажарагълу лукъманар ава къван.

Г.С.Гмелин,
академик,
1770-йис.

Халкъдик умуд кутурди симинлай фида.

Лезги халкъдин мисал.

2006 ПОСЛЕДНИЕ НОВОСТИ

БОЛЬШОЕ СОБЫТИЕ

Недавно президент Азербайджана посетил северные районы страны. Сперва он побывал в Хачмазском районе. Здесь президент принял участие в церемонии открытия модульной электростанции. В своем выступлении перед общественностью района И.Алиев называл открытие модульной электростанции в Хачмазе большим событием.

Станция мощностью в 87 МВт будет обеспечивать электроэнергией Губинский, Гусарский, Хачмазский, Девечинский районы. Станция, построенная и сданная в эксплуатацию в течение одного года, сможет удовлетворить потребность северных районов в электроэнергии зимой на 70%, а летом - полностью.

На занимающей площадь 64 га Хачмазской модульной электростанции будут работать 200 человек, ее мощность составляет 600 млн. квт. Здесь построены также две вертолетные площадки.

За два последних года в Хачмазе построены 11 школ, АТС и музей ковров, восстановлено газоснабжение района, открыто 8530 новых рабочих мест, в том числе более 4000 постоянных рабочих мест.

СОСТОИТСЯ ОТКРЫТИЕ

В ближайшие дни состоится официальное открытие семи объектов, построенных группой компаний Gilan Holding в Баку, Геранбойском и Габалинском районах. В Геранбойском районе построены два завода по производству гипса и керамических клеев, в которых будут работать около 300 человек.

В Габалинском районе построены крупнейший на Южном Кавказе консервный завод, а также кирпичный завод, фабрика картонных коробок и четырехзвездочный отель.

КОНЕЦ СТАРЫМ МАНАТАМ

В связи с завершением 2006 года Национальный банк Азербайджана обратился к общественности с напоминанием о том, что с 1 января 2007 года манатные денежные знаки старого образца не будут приниматься в качестве платежного средства. Начиная с этой даты, их можно будет обменять без ограничений на новые лишь в НБА и его территориальных управлениях.

При возникновении вопросов можно обращаться к "горячей линии" НБА по телефону 493-13-23.

Деноминация в масштабе 5000:1 произведена с 1 января 2006 года. В обращение введены по 6 новых номиналов банкнот и монет.

2007 ЧТО НАС ОЖИДАЕТ?

ПОВЫСИТСЯ МИНИМАЛЬНАЯ ЗАРПЛАТА

Президент Азербайджана Ильхам Алиев подписал указ об установлении с 1 января 2007 года минимальной зарплаты по стране в размере 40 манатов (около \$45). В настоящее время минимальная зарплата в Азербайджане составляет 35 манатов.

УВЕЛИЧАТСЯ ПОСОБИЯ ВЫНУЖДЕННЫМ ПЕРЕСЕЛЕНЦАМ

С 1 января 2007 года на 50% повышаются размеры месячных пособий, предоставляемых вынужденным переселенцам для питания. На сегодняшний день размеры этих пособий составляют 6 манатов (около \$6,6).

ОБСЕ НАМЕРЕНА УСИЛИТЬ ДИАЛОГ

В будущем году ОБСЕ осуществит проект по укреплению диалога между Азербайджаном и Арменией. Об этом АПА сообщили в главном офисе ОБСЕ в Вене. Проект предусматривает интенсификацию диалога между различными слоями общества по конфликту в Нагорном Карабахе. ОБСЕ начнет реализацию этого проекта во втором полугодии будущего года.

НОВЫЙ ПРОЕКТ

В Минске (Белоруссия) на днях прошла конференция, посвященная межгосударственным проблемам стран СНГ. На ней было принято решение разработать проект-соглашение о создании благоприятных условий для взаимного обмена информацией и опытом в области периодической печати, книгоиздании, книгораспространения и полиграфии.

Отныне бывшие "братья по Союзу" будут получать всю необходимую информацию друг о друге. Если до сих пор мы имели возможность знакомиться только со СМИ России, то теперь выйдем на информационное пространство всех стран бывшего СССР.

Для этого уже создана специальная комиссия, которая отвечает за сотрудничество в этой области.

ДРУЖБА НА ВЕКА

В Баку прошел фестиваль культуры национальных меньшинств Азербайджана.

Выступая на открытии фестиваля, министр культуры и туризма Абульфас Гараев отметил, что нынешний год объявлен ЮНЕСКО годом малых народов. Праздник, прошедший 6-8 декабря в Баку, как раз и проводился в рамках этой общемировой акции и при непосредственной поддержке комиссии Азербайджана в ЮНЕСКО. В нем принимали участие более 250 человек - представители многонационального и многоконфессионального Азербайджана.

Фестиваль культуры национальных меньшинств нашей страны, символично названный "Край родной - Азербайджан", у нас проводился впервые. Министерство культуры подготовило к фестивалю основательно. В его рамках прошли конференция на тему "Культурное наследие национальных меньшинств и современность", на которой были обсуждены проблемы дальнейшего развития культуры народов Азербайджана, презентация атласа "Этническая музыка Азербайджана", подготовленного журналом "Мусиги дуньясы", фотовыставка рассказывающая о жизни национальных меньшинств в нашей стране и, уже экспонировавшаяся в ЮНЕСКО в рамках проводимой им программы, посвященной культурному диалогу между странами, конкурсные выступления музыкальных коллективов.

Что же до концертной программы фестиваля, то она стартовала одновременно с его официальным открытием. С самого утра 6 декабря в Театре Песни имени Рашида Бейбутова шли конкурсные выступления вокально-танцевальных коллективов различных национальных общин страны. Известная группа "Сувар" выступила со своей 2-х часовой программой песен и танцев. Несмотря на то что концерт проходил днем будущего дня, зал был полон зрителей.

Победители этого конкурсного смотра участвовали в заключительном гала-концерте, который прошел 8 декабря в Государственной филармонии имени М.Магомаева.

Надо отметить, что номера лезгинской группы "Сувар" комиссией минкультуры были признаны лучшими и потому им доверили закрытие гала-концерта. Лезгинская группа выступила с пятью номерами.

СВАДЬБУ ИГРАЛИ НА ВСЕХ ЯЗЫКАХ

Заключительный концерт фестиваля культуры национальных меньшинств Азербайджана на сцене Азгосфилармонии имени М.Магомаева поражаел своей фееричностью - красок, костюмов, музыки и танцев. Представители десятка народов и народностей, населяющих нашу многонациональную и многоконфессиональную страну, пели, плясали, показывали театрализованные сценки. Гвоздем каждой национальной программы стала свадьба - ее в этот вечер играли на всех языках.

Выступления самодельных коллективов талышского, аварского, русского, еврейского, лезгинского, ингилойского, грузинского, цахурского, удинского, татского, украинского, татарского народов шли под непрекращающийся шквал аплодисментов. Звучали народные песни и танцы, свое исполнительское мастерство показали и детские коллективы почти всех общин Азербайджана. "Сувар" как всегда выступил прекрасно. После песни Джавахир, Эльвины, Руслана и Рашада (которых зрители впервые видели танцующими на сцене) вышли грациозные лезгинки с композицией "Лебеди". На этот раз композиция была немного изменена и стала лучше прежней. А песню "Баде" в исполнении Рашада Ибрагимова с самого начала до конца зал сопровождал бурными аплодисментами. Зажигательный танец "Старушки" и на этот раз произвел фурор. Ну и конечно же выступление группы завершило зажигательный танец джигитов.

Закрывая концерт, участники, взявшись за руки, исполнили зажигательный танец "Яллы". Небольшая сцена филармонии не смогла вместить одновременно всех выступавших - не только артисты, но и зрители танцевали в проходах зрительного зала. А благодарностью исполнителям за этот феерический праздник были не только овации, но и море цветов, подаренных певцам и танцорам.

По словам министра культуры и туризма Абульфаса Гараева, культурный симбиоз и разнообразие традиций, запечатленных в исторических материальных и духовных памятниках, и есть феномен Азербайджана, основа его процветания. Поэтому такие фестивали малых народов, проживающих в нашей стране, решено проводить каждые два года.

Подборку подготовила: Зарема ВЕЛИХАНОВА.

1639-cu ildə bağlanan sülh müqaviləsi İran və Türkiyə arasında yüz ildən çox davam edən müharibəyə son qoydu. Bu müqaviləyə görə Azərbaycan, Şərqi Gürcüstan və Şərqi Ermənistan, həmçinin Dağıstan İranın, Qərbi Gürcüstan, Qərbi Ermənistan və Abxaziya Türkiyənin hakimiyyəti altına keçdi. Həmin müqaviləni nəzərdə tutan A.A.Neверовski yazmışdı: "Payına Şərqi Zaqaqaziya düşmüş İran heç vaxtla Dağıstanın öhdəsindən gələ bilmirdi. Dağıstana göndərilən fars qoşunları ancaq məğlubiyyətə düşür olurdular və ona görə də İranda belə bir misal yaranmışdı: "Şah ağılsızdırsa, qoy ləzgilərlə müharibəyə getsin". (Неверовский А.А. Краткий исторический взгляд на Северный и Средний Дагестан в топографическом и статистическом отношениях до уничтожения влияния лезгин на Закавказье. СПб., 1848. с. 9-10.)

1666-cı ildə hakimiyyətə gələn I Şah Süleyman (II Səfi) Qafqazda və Əfqanıstanda yaşayan ləzgilərin (monqol işğalının şahidi olmuş tarixçi Foma Metsopskinin yazdığına görə Teymurləng 1396-cı ildə Qafqazdan Qəndahara 10 min ləzgi köçürmüşdü. Bəzi tarixçilərə görə köçürülənlərin sayı 25 min nəfərdir.) "üsyankarlıq əzmini yumşaltmaq" üçün onlara qarşı öz siyasətini dəyişdirdi. Bir sıra vilayətlərdə hakimiyyəti nüfuzlu ləzgi hakimlərinə etibar edən şah, sarayda da bəzi vəzifələri ləzgilərə tapşırırdı. Ləzgi Lütfuli xan şahın baş vəziri və eyni zamanda siyasətlə məşğul olan saray naziri vəzifəsinə təyin edildi. Lütfuli xanın təkidilə imperiyanın daxili və xarici siyasətində əsaslı dəyişikliklər edən I Şah Süleyman sülhə və iqtisadi tərəqqiyə nail oldu. Tarixi mənbələrdə göstərilirdi ki, "onun hakimiyyəti dövründə əvvəlki dağılımlar daha çox bərpa edildi, ölkədə əmin-amanlıq, ədalət, qayda-qanun hökm sürməyə başladı, vergilər azaldıldı [yaşayış məntəqələrində] əhali artdı və bütün səylər güzeranın yaxşılaşdırılmasına yönəldildi". (Yesai Həsən Cəlalıyan. Alban ölkəsinin qısa tarixi (1802-1722-ci illər). Rus dilində. Bakı, 1989. səh. 18.)

Bəzi tarixçilərin haqlı olaraq qeyd etdikləri kimi, I Şah Süleyman bu uğurlara özünün tədbirli və ağıllı vəziri Lütfuli xanın sayəsində nail olmuşdu.

AĞILLI VƏZİR

I Şah Süleymanın hakimiyyətə gəldiyi dövrdə Türkiyə və Rusiya Qafqazı ələ keçirmək uğrunda səylərini daha da artırmışdı. Osmanlı imperiyası Zaqaqaziya və Kubanda öz nəzarət dairəsini genişləndirməyə, bu məqsədlə Kırım xanlarının, noqayların, Kuban və Volqa arasında yaşayan xalqların köməyindən istifadə etməyə çalışırdı. Rus imperatoru I Pyotr Qara dəniz və Xəzər dənizi sahillərində möhkəm mövqə tutmaq, cənub sərhədlərini türk hücumlarından qorumaq, Rusiyanın bu bölgədə iqtisadi və siyasi inkişafına nail olmaq niyyətində idi.

Belə bir şəraitdə Səfəvilər hakimiyyəti İranın Qafqaza nəzarətini qoruyub saxlamaqla yanaşı, Xəzər hövzəsi hesabına öz ərazilərini daha da genişləndirmək, şimal sərhədlərini Terek çayına çatdırmaq niyyətində idi. Lakin bu məqsədə çatmaq o qədər də asan deyildi. Bir tərəfdən Osmanlı imperiyası və Kırım xanlığı Qafqaz uğrunda mübarizəni getdikcə gücləndirir, digər tərəfdən bəzi vilayətlər şahdan üz döndərməyə başlayırdı.

Lütfuli xan vəziyyətdən çıxmaq üçün I Şah Süleymana yaxından kömək etdi. Ağıllı vəzir ilk növbədə ona Dağıstanda, Şirvanda və Əfqanıstanda möhkəmlənməyi məsləhət gördü. Bu məqsədlə həmin vilayətlərdə bəzi demokratik təsisatlar həyata keçirildi. Lütfuli xan şahı inandıraraq ki, son 60 il ərzində səfəvilərin Dərbənd sultanı vasitəsilə Dağıstanda həyata keçirdiyi siyasət uğursuz siyasətdir. Tarixçilərin qeyd etdikləri kimi, "Dərbənd sultanına nəinki Dərbəndi, həmçinin Müşkür, Nizabad, Şabran, Rustov, Barmak uyezdlerini də idarə etmək ixtiyarı verilməmişdi... Sultan həmçinin Quba və Tabasaran əyalətlərinin əhalisindən onun üçün işləməyi tələb edirdi..." (Гербер И.Г. Известия о находящихся с Западной стороны Каспийского моря, между Астраханью и рекою Куром, народах и землях и о их состоянии в 1728 г. СПб., 1760. с. 201-202.). Bundan əlavə Dərbənd sultanı "hər bir ailənin əlindən taxılın onda bir, ipəyin beşdə bir hissəsini alır, əhalini örüşlərdən istifadə haqqını ödəməyə məcbur edir, "cəza əvəzinə" ağır cərimələr qoyurdu". (Бутков П.Г. Материалы для новой истории Кавказа с 1722 по 1803 год. Ч. 1-2. СПб., 1869. с. 95.)

Dağıstanda və Şimali Azərbaycanda şah siyasətini uğursuzluğa düşürən başqa səbəblər də var idi. "Çoxsaylı ləzgi əhalisinin yaşadığı Tabasaran və Quba əyalətlərinin sakinləri şah ordusunda əsgəri xidmət göstərməyə məcbur edilirdi. Şahın Dərbənd və Şamaxı canişinləri İran qarnizonlarına arxalanaraq, Samur vadisi ləzgilərinin özlərinə tabe etməyə çalışır, bu məqsədlə tez-tez Dərbənddən onların üzərinə böyük qoşun hissələri göndərilirdi". (Гербер И.Г. Известия о находящихся с Западной стороны Каспийского моря, между Астраханью и рекою Куром, народах и землях и о их состоянии в 1728 г. СПб., 1760. с. 78.) Həmin canişinlər Sulak və Cənubi-Qərbi Dağıstan əhalisinə qarşı da belə siyasət yürüdür və oralara tez-tez cəza ekspedisiyalarını göndərirdilər. (Н.А.Сотавов. Северный Кавказ в русско-иранских и русско-турецких отношениях в XVIII в. Москва, 1991. с. 44.)

Lütfuli xan ilk növbədə Dərbənd və Şa-

maxı canişinlərinin özbaşınalığına son qoydu. Onun təşəbbüsü ilə I Şah Süleyman yerli hakimlərin sultan, darğa, tiuldar və başqa vəzifələrə təyin edilməsi, onların hüquqlarının tənzimlənməsi ilə bağlı fərmanlar verdi. Bundan başqa şah yerli hakimlərə əlavə mülklər, yüksək əmək haqqı və hədiyyələr də verirdi. Baş vəzir Lütfuli xan tezliklə əhalidən yığılan vergiləri azaldılmasına nail oldu. Bəzi vergilər tamamilə ləğv edildi. Ləzgistan və Dağıstana daha çox müstəqillik verildi. Həmin vilayətlərin yerli hakimləri, bəyləri və darğaları İsfahan sarayının xüsusi qayğısı ilə əhatə olundu (Вах: Сотавов Н.А. Северный Кавказ в русско-иранских и русско-турецких отношениях в XVIII в.

MƏŞHUR LƏZGİLƏR HAQQINDA BİLMƏDİKLƏRİMİZ

Lütfuli xan

Москва, 1991. с. 44.). Yerli əhalidən şah ordusuna əsgər toplanmasının qarşısı tamamilə alındı.

Ləzgi vəzirin ağıllı siyasəti zəifləməkdə olan Səfəvilər hakimiyyətinin ömrünün bir qədər də uzanmasına səbəb oldu. Lakin onun təşəbbüsü ilə həyata keçirilən islahatlar bəzi yüksək vəzifəli saray məmurlarının xoşuna gəlmirdi. Çünki onların əl-qolu bağlanmışdı. Əvvəllər şahdan xəbərsiz istədikləri vilayətə istədikləri adamı hakim təyin edən, hərbi yürüşlərə rəvac verən, əhalinin üzərinə əlavə vergilər qoyan bu vəzifə sahibləri artıq gücsüz idilər. Şirvanda, Ləzqistanda, Dağıstanda və Əfqanıstanda sabitliyin yaranması onların ürəyincə deyildi. Əvvəlki kimi külli miqdarda varidat toplaya bilməyən başqa vəzirilər və hərbi nazir Lütfuli xanı şahın gözündən salmağa çalışırdılar. Onlar buna yalnız I Şah Süleymanın vəfatından sonra başlanan saray münaqişələri zamanı nail oldular.

SARAY MÜNAQIŞƏLƏRİ

1694-cü ildə I Şah Süleyman vəfat edəndən sonra onun yeniyetmə oğlu Sultan Hüseyin taxta çıxdı. Amma tezliklə o, saray nazirlərinin əlində alətə çevrildi. Onlar Hüseyin atasının qoyduğu qanunları pozmağa, tamamilə onun siyasətinin əksi olan bir siyasət yeritməyə təhrik etdilər. 1698-1701-ci illərdə imperiyanın əhalisi yenidən siyahıya alındı və vergilərin həcmi üçqat artırıldı. Hətta 15 yaşlı uşaqların üzərinə də vergi qoyulmuşdu. Əhalidən üç keçən ilin köhnə vergiləri ilə yeni vergilər arasındakı fərq də alındı. Kəndlilərin vəziyyəti xüsusilə ağırlaşmışdı. Əgər əvvəllər hakimlər onların bütün izafi məhsulunu mənimsəyirdilərsə, indi zülmün və istibdadın güclənməsi ilə əlaqədar zəruri məhsulunun da xeyli hissəsini əllərin-

dən alırdılar.

Şahın digər vəziri Mirzə Tahirin təşəbbüsü ilə əhalinin üzərinə yeni vergilər də qoyulmuşdu: abikuran, şahzadə-i ahracat, şeş dinar və s. Abikuran suvarma suyuna görə alınan vergi idi. Əyanlara və digər əsilzadələrə xidmətə görə şahzadə-i ahracat vergisi alınır. Şeş dinarın, yeni altı dinarın nəyə görə tələb edildiyi məlum deyildi. Bir ildən sonra bu vergilər də üçqat artırıldı.

Vergilərdən boyun qaçıranlara amansız işgəncələr verildi. Həmin hadisələrin şahidi olmuş Məhəmməd Kazımın yazdığına görə "divana vergi verməkdən yayınanları gözəldən və dildən məhrum edirdilər. İgtişaşa meyl göstərənlərin qulaqlarını, burnunu və dilini kəsib bütün var-yoxunu əlindən alırdılar". (AKAK, 1868. t. 2. s. 1077.)

Saray münaqişələri yaranan məmurlar çox vaxt şahla hesablaşmadan ayrı-ayrı vilayətləri istədikləri kimi idarə edirdilər. Vilayətlərə başçıları təyin etmək üstündə nazirlər arasında qalmaqal düşürdü. Elə hallar olurdu ki, bir il ərzində eyni vilayətə və ya şəhərə 2-3 başçı təyin olunurdu.

Vəzifələri pulla satın olan məmurlar yerlərdə fəaliyyətə başlayanda hər cür özbaşınalıqlar edir, varidatlarını artırmaq üçün on-suz da son dərəcə kasıb olan əhalini onqat soyurdular. Xalqa necə zülm edildiyini anlammaq üçün vəzir Mirzə Tahir və hərbi sərkərdə Çardaxçı ilə bağlı bəzi faktları xatırlamaq kifayətdir. Tarixi mənbələrdə qeyd edilirdi ki, Qafqaz əhalisini talan etməkdə şahın bu məmurları ad çıxarmışdı. Alban tarixçisi Yesai Həsən Cəlalıyan yazmışdı: "...Mirzə Tahir 1100 nəfərle Qarabağ ölkəsinə və Gəncəyə gəlib siyahıda göstəriləndən çox vergi yığmağa başladı. Onun əmri ilə qoşun siyahıda adları qeyd olunan müxtəlif vilayətlərə və kəndlərə səpələndi. Zülm elə ağır idi ki, dözmək mümkün deyildi, [əhaliyə] işgəncə verir, istədikləri qədər onun var-yoxunu əlindən alır, böyük yerlərdən lap çox, kiçik yerlərdən bir qədər ad qoparırdılar. Məsələn, kənd [böyüyü] 150-100 və ya 50 tükən, kiçiyi 30 və ya 20 tükən verirdi. Tacirlərdən və bütün sənətkarlardan da vergi yığırdılar..." (Yesai Həsən Cəlalıyan. Alban ölkəsinin qısa tarixi (1702-1722-ci illər). Rus dilində. Bakı, 1989. səh. 19.) Həmin müəllifin verdiyi məlumata görə şahın sərkərdəsi Çardaxçı böyük qoşunla Muğan əhalisini talayırdı. Onun əsgərləri taladıqları var-dövlət hesabına gecələr kef məclisləri

gileri silaha sarılır. Ləzgi Hacı Davud bəy Müşkürvi 1711-ci ildə Məkkədən qayıdandan sonra iranlıları Azərbaycandan çıxarmaq üçün dağıstanlı Surxay xanla müqavilə bağlayır. (Вах: Cahangir Zeynal oğlu. Müxtəsər Azərbaycan tarixi. İstanbul. 1924. səh. 69.)

Tarixi mənbələrdə qeyd edilirdi ki, məşhur ləzgi sərkərdələri Əli Sultanın və Hacı Davudun silahlı dəstələri Şah Hüseyin qoşunlarını bir neçə dəfə ağır məğlubiyyətə uğradı. 1721-ci ildə Əli Sultanın Gəncə və Tiflis arasındakı düzənlikdə cəmi 8 minlik qoşunla Şah Hüseyin 40 minlik ordusunu darmadağın etməsi, həmin ilin avqustunda Hacı Davudun və Surxay xanın Şamaxını tutması, 1722-ci ilin payızında birləşmiş ləzgi qoşunlarının Bərgüşada qədr yeriməsi, şah qoşunlarını Varand və Xaçen vilayətlərindən qovub çıxarması, cəmi bir gün ərzində Qarabağın Qarqar çayından Tərtər çayına qədər bütün ərazisini işğalçılardan azad etməsi Səfəvilərin Azərbaycanda hakimiyyətinə son qoydu. (Вах: Yesai Həsən Cəlalıyan. Alban ölkəsinin qısa tarixi (1702-1722-ci illər). Rus dilində. Bakı, 1989. səh. 29.)

Qafqaz döyüşləri Əfqanıstan qiyamçılarına böyük qüvvə toplayıb İsfahan üzərinə hücumə keçmək imkanı verdi. 1720-ci ildə onların İran müstəmləkçiliyinə qarşı mübarizəsi kütləvi xarakter aldı. Əksər vilayətlərin ayağa qalxması, könüllü silahlı dəstələrin meydana gəlməsi Əfqanıstan üsyançılarına güclü qoşun yaratmaq imkanı verdi. 1722-ci ilin yayında Qəndahar hakimi Mir Mahmud başda olmaqla ləzgilərdən və əfqanlardan ibarət 30 minlik qoşun Şah Hüseyin ordusunu darmadağın edərək, İsfahan üzərinə yeridi. Bu vaxt Mazandaranda yaşayan ləzgilərin (hələ VI əsrdə İran şahları tərəfindən Dağıstanın Maza dərəsindən buraya minlərlə ləzgi köçürülmüşdü) də üsyana qalxması şahı çaşbaş saldı. Hadisələrin belə cərəyan etməsindən qorxuya düşən şah çoxlu pul və qiymətli hədiyyələr göndərərək, Qafqazın ləzgi hakimlərinə kömək istədi. Lakin onun ümidləri puça çıxdı. (Вах: Неверовский А.А. Краткий исторический взгляд на Северный и Средний Дагестан в топографическом и статистическом отношениях до уничтожения влияния лезгин на Закавказье. СПб., 1848. с. 10.)

Şahın əlahtıları onu inandırdılar ki, bu uğursuzluqların səbəbkarı Lütfuli xandır. Guya ləzgiləri İrana qarşı o ayağa qaldırır. Mirzə Tahir və Kürə Arazin qovuşduğu yerdə ləzgilərin gəldiyini eşidəndə böyük qoşunu ilə qaçan Çardaxçı Əfqanıstan və hətta kürd üsyançılarına da guya Lütfuli xanın idarə etdiyini sübuta yetirməyə çalışır, onun həbs olunmasını tələb edir. Saray əlahtılarının məkrli niyyətləri baş tutur və üsyançılarla heç bir əlaqəsi olmadığına baxmayaraq, Lütfuli xanı zindana salırlar. Bununla belə şah bir neçə dəfə Lütfuli xandan kömək istəyir. Taxt-tacını qorumaq üçün onun üsyançılarla danışıqlar aparmasını məsləhət görür. Lakin Lütfuli xan bundan imtina edir və şahı ağılsız siyasəti ilə təkbətək qoyur. Bu hərəkətinə görə onu dar ağacından asmaq istəyirlər. Nədənə şah fikrini dəyişir. 1722-ci ilin oktyabrın ortalarında Mir Mahmudun qoşununun İsfahana yaxınlaşdığını görəndə Hüseyin sonuncu dəfə Lütfuli xandan danışıqlar aparmasını tələb edir. Amma bu dəfə də rədd cavabını alır.

Lütfuli xandan əli üzülən Şah Hüseyin ona ağır cəza verməyi qərarə alır. Həmin cəzanın nədən ibarət olduğu tarixi mənbələrdən birində belə açıqlanır: "O tarixlərdə İran Hükümdarı Hüseyin Şahın İtimad-üddəvlesi Ləzgi aslından Lutfali Han isminde biridir. Şah, Lutfali Hanı Afqanıstanə yardım etmək, Safevilere qarşı savaşta bulunan Dağıstanlıların üzərinə göndərilməsi lazım gələn Uürcü kuvvetlərinin hərəkətinə mani olmaq və Ləzgi beylərinə hiçbir şeydən çekinmeden Revan kalesi üzərinə yürümləri için mektup göndermek suçlarından muhakeme ettirerek gözlerine mil çektirmiştir". (Tarih-i Ağvan. Süleymaniye Kütüphanesi, H.Halit kısmi, № 324.)

Müzəffər MƏLİKMƏMMƏDOV.

qurur, sərxoşluqla məşğul olurdular.

Bütün bu özbaşınalıqlar əhalinin narazılığını getdikcə artırır, Səfəvilər hakimiyyətini daha sürətlə sarsıdırdı. Lütfuli xanın gənc şahı başa salmaq, yanlış siyasət yeritdiyini ona anlatmaq cəhdləri hər dəfə puça çıxırdı. Şah Sultan Hüseyin onunla hesablaşmırdı və yalnız Mirzə Tahir külli ixtiyar sahibi etmişdi. O isə Lütfuli xanı bacardığı qədər şahın gözündən salır, əvvəlki illərin qisasını almağa çalışırdı. Məsələn, Lütfuli xan Çardaxçının özbaşınalıqları barədə şahı xəbərdar edəndə Mirzə Tahir bunun böhtan olduğunu bildirmiş, həqiqəti ört-basdır etmişdi. Ayrı-ayrı vilayətlərdən gələn şikayətlərin Lütfuli xan tərəfindən təşkil olunduğunu uyduran Mirzə Tahir ona qarşı şahın ürəyində şübhə toxumu səpmişdi. Belə çirkin əməllərlə o və bəzi nazirlər Lütfuli xana qarşı qəsd hazırlayırdılar. Bundan ötrü şərait də yetişirdi.

QƏSD

Səfəvilər hakimiyyətinin mürtəcə siyasəti, istibdadın tüğyan etməsi ilk növbədə Qafqazda böyük narazılıq doğurdu. O vaxtkı hadisələrin şahidi, Peterburqdakı ingilis ticarət evinin şeriki C.Hanvey yazmışdı: "Dağıstan knyazları hələ II Şah Abbas dövründən onlara verilən enamları alana kimi İranda sülhü pozmadılar. Amma Hüseyin ağcöz nazirləri hər knyaz üçün ayrılmış 1700 tükəni bir neçə il öz nəflərinə istifadə etdilər. Ona görə də ləzgilər yenidən silaha sarılıb şah qoşunlarına qarşı döyüşləri davam etdirdilər". (Hanway Y.A. Historical Account of the British Trade. səh. 162.)

Bu, İran əsarətinə qarşı yeni mübarizə üçün bəhanə olur. 1707-ci ildə Car və Saxur mahallarının əhalisi ayağa qalxır. 1709-cu ildə Əfqanıstanın Qəndahar vilayətinin ləzgiləri üsyana başlayır. 1710-1711-ci illərdə Cənubi Dağıstan və Şimali Azərbaycan ləz-

2006 İLİN SON MUJDELƏRİ

İSMAYILLI

YENİ SU KƏMƏRİ ÇƏKİLİR

Azərbaycan Respublikası regionlarının, o cümlədən Qəbələ, İsmayıllı, Oğuz və Şamaxı rayonlarının sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə dair əlavə tədbirlər haqqında Prezidentin 2005-ci il 25 avqust tarixli Sərəncamında nəzərdə tutulmuş tədbirlər planına uyğun olaraq, İsmayıllı şəhərinin su təchizatını yaxşılaşdırmaq məqsədi ilə Göyçay çayından yeni kəmərlər çəkilir.

28 kilometrlik yeni xətt 16 min 500 nəfərdən çox sakin olan şəhərin su problemini aradan qaldıracaqdır. İşləri təndərdə qalib gəlmiş "Azəraqartikinti" ASC həyata keçirir.

Layihə çərçivəsində şəhərdaxili su, habelə kanalizasiya xətləri də yenidən qurulur. Artıq 1500 metr uzunluğunda kanalizasiya xətti mərkəzi kollektora birləşdirilmişdir.

Şəhərdə su-kanalizasiya xətlərinin yenidən qurulması layihəsi çərçivəsində müasir standartlara cavab verən təmizləyici qurğunun tikilməsi də nəzərdə tutulmuşdur.

QAX

FƏRDİ MƏNZİL TİKİNTİSİ ARTIR

Qaxda mənzil tikintisi yeni vüsət alıb. 2006-cı ilin ötən dövrü ərzində vətəndaşların şəxsi vəsaiti ilə rayonun şəhər və kəndlərində ümumi dəyəri 289 min manat, sahəsi isə 4 min kvadratmetrdən artıq olan 42 fərdi ev tikilib istifadəyə verilmişdir. Yeni evlərin 29-u kəndlərdə, 13-ü isə rayon mərkəzində tikilmişdir.

Əhalinin yaşayış səviyyəsinin və pul gəlirlərinin artması rayonda mənzil tikintisini xeyli sürətləndirmişdir. 2005-ci ildə rayonda ümumi dəyəri 228 min manat olan 34 fərdi ev inşa edilmişdir.

ZAQATALA

MAVİ ALOV ŞÖLƏLƏNİR

Zaqatala Rayon Qaz İstismarı İdarəsindən verilmiş məlumatlara görə kənd əhalisinin mavi yanacağa olan tələbatının ödənilməsi üçün rayonun daha bir yaşayış məntəqəsinə - Keşeloba kəndinə orta təzyiqli qaz xəttinin çəkilişinə başlanmışdır. Uzunluğu 3,5 kilometr olan yeni xəttin çəkilişini "Azəriqaz" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin təmir-tikinti idarəsi həyata keçirir.

Hazırda rayonda kəndlərin qazlaşdırılması istiqamətində tədbirlər davam etdirilir. Cari ilin ötən dövründə idarənin daxili imkanları hesabına Muxax kəndində 7 min metr, Yuxarı Tala kəndində 3 min 970 metr, Aşağı Tala kəndində 2 min metr, rayon mərkəzində isə 10 min 690 metr uzunluğunda orta təzyiqli qaz xətti çəkilmişdir.

2007 XOŞ SORAĞLI XƏBƏRLƏ

VƏSAİT AYRILACAQ

Avropa Şurasının Nazirlər Komitəsi 2007-ci ilin büdcəsinə qəbul edib. 197,2 milyon avro təşkil edən büdcənin həcmi ötən ilə nisbətən 3,72% artıb. Büdcəyə cəlb edilən əlavə vəsaitlərin əsas hissəsi Avropa İnsan Hüquqları üzrə Məhkəməsinin ehtiyacları üçün sərf olunacaq. Avropa Şurasının büdcəsindən gələn il Azərbaycana 432 min 637 avro vəsait ayrılacaq.

PENSIYALAR ARTACAQ

2007-ci ildən müharibə əlillərinin yaşa görə əmək pensiyalarının baza hissəsinin üzərinə hesablanan əlavələr müharibə iştirakçılığı olan əlillərə də şamil ediləcək. Yeni əvvəllər hərbi qulluqçu olmuş şəxs sonradan hər hansı xəstəlik nəticəsində əlil olduqda əmək pensiyasının baza hissəsinin üzərinə əlavələr hesablanacaq.

"Əmək pensiyası" haqqında qanunda edilən dəyişikliyə görə, üçüncü qrup əlillər də ailə başçısını itirməyə görə əmək pensiyası almaq hüququ əldə edəcəklər.

18 yaşına çatanaqədər əlil olmuş 18 yaşdan yuxarı şəxslərin ailə başçısını itirməyə görə əmək pensiyası hüququ üçüncü qrupdan olan əlillərə də şamil ediləcək. Hazırda bu hüquqdan birinci və ikinci qrup əlillər istifadə edə bilirlər.

LAYİHƏ REALLAŞDIRILACAQ

OPEK Beynəlxalq İnkişaf Fondu Samur-Abşeron irriqasiya sistemi layihəsinin reallaşdırılması məqsədilə 8 milyon dollar kredit vəsaiti ayrılacaq. Bu vəsaitin 20,7 faizi layihənin tikinti işlərinə sərf ediləcək. Layihə Vəlvələçay-Taxtakörpü kanalının tikintisindən ibarətdir. Layihə çərçivəsində 44,75 km uzunluğunda kanal, 24 alt sukeçirici, 21 üst su keçirici, 5 körpü və 22 piyada körpüsü kimi tikinti işləri aparılacaq.

SAHİBKARLIQ İNKİŞAF ETDİRİLƏCƏK

2007-ci ildə respublikamızda sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi məqsədilə 80 milyon manat vəsait ayrılacaq. Vəsaitin 74 milyon manatı paytaxt və regionların, 6 milyon manatı isə Naxçıvan Muxtar Respublikasının payına düşəcək.

ELMƏ BAĞLI ÖMÜR

Onun haqqında hamı ürəkdozlu və rəğbətlə danışır. Sadəliyi, zəhmətsevərliyi və insanpərvərliyi ilə kollektivin hörmətini qazanıb. Həyatda çox çətinliklərlə üzləşsə də, həmişə onlara qalib gələn, ömrün yollarında inamla addımlayan, bu günlərdə iş yoldaşlarının, dostlarının, qayğıkeş insanların əhatəsində 60 illiyini qeyd edən Dönməz müəllim elmə bağlı adamdır.

1946-cı ildə Qusar rayonunun Çətkün kəndində anadan olan D.Məcədov 1963-cü ildə Qusar şəhər 1 sayılı orta məktəbi bitirəndən sonra Azərbaycan Politeknik İnstitutuna daxil olub və 1968-ci ildə mühəndis-elektromexanik ixtisası üzrə həmin ali məktəbi başa vurub.

1970-ci ildən Bakı şəhərindəki Zaqafqaziya Layihə Quraşdırma İdarəsində mühəndis və böyük mühəndis vəzifələrində çalışıb. Dönməz Məcədov hələ əsgəri xidmətə kimi bir müddət Penza Riyazi Məsələlər Elmi Tədqiqat İnstitutunda və Moskvadakı 4 sayılı ETİ-də işləyib.

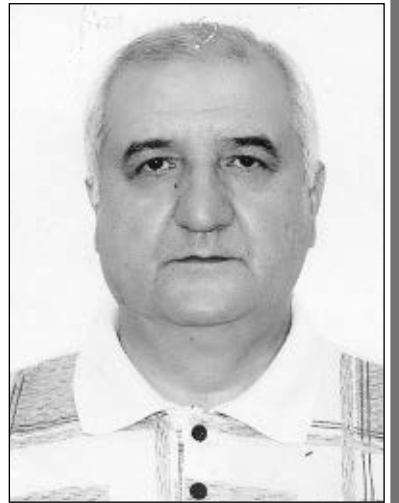
Hərbi xidməti başa vurduqdan sonra Azərbaycan Neft-Kimya İnstitutunda və Azərbaycan EA-nın Fizika İnstitutunda böyük mühəndis vəzifəsində işləyən Dönməz müəllim bacarığına və təşkilatçılığına görə irəli çəkilib. 1975-1982-ci illər

də Akademiyanın "Xəzər" Elmi Mərkəzinin Kosmik Cihazqayırma Məxsusi Konstruktor Bürosunda laboratoriya, şöbə və bölmə müdiri və baş mühəndis vəzifələrində çalışıb. Bundan sonra bir neçə il Kosmik Tədqiqatlar Elmi İstehsalat Birliyinin Kosmik Tədqiqatlar İnstitutunda laboratoriya müdiri işləyən D.Məcədov 1992-ci ilin may ayından Azərbaycan Milli Aerokosmik Agentliyinin Ekologiya İnstitutunun elmi işlər üzrə direktor müavini vəzifəsi etibar olunub. O, hazırda da həmin vəzifədə çalışır.

Dönməz Məcədov 1978-ci ildə elm sahəsində qazandığı nailiyyətlərə görə Respublika Komsomolunun mükafatına layiq görülmüşdür. O, SSRI-nin "Interkosmos" proqramı ilə əlaqədar dünyanın bir neçə ölkəsində - Çexoslovakiyada, Polşada, Monqolustanda, Macarıstanda və Kubada peykaltı eksperimentlər aparmışdır. Onun iki müəlliflik şəhadətnaməsi var.

Respublikanın ictimai həyatında fəal iştirak edən Dönməz Məcədov 2002-ci ildə Qəbələ RLS-in ətraf mühitə təsiri ilə bağlı yaradılmış dvölət komissiyasının üzvü olub.

Gözəl ailə başçısı olan Dönməz müəllimin həyat yoldaşı Valentina Məcədova Milli Aviasiya Akademiyasının dosentidir. Onların üç oğlu

vardır. İlham İstanbuldakı Mərmərə Universitetinin tələbəsidir. Rəhim AMEA AMAKA Ekologiya İnstitutunda mühəndis vəzifəsində çalışır. İmran iş adamıdır. Məcədovların zəhmətkeş və mehriban ailəsi həyatda çoxlarına örnək ola bilər.

Malik ƏLİYEV,
Azərbaycan MEA Milli Aerokosmik Agentliyinin Ekologiya İnstitutunun şöbə müdiri, fizika-riyaziyyat elmləri namizədi.

ZƏHMƏTKƏŞ İNSAN

Azərbaycan Dövlət Tibb Universitetinin Əsaslı Kitabxanasının direktoru Mirzəmət Əlimət oğlu Novruzovun 70 yaşı tamam olur. Onun 1953-cü ildə Qusar rayonunun Ləcət kəndindəki kolxoz kitabxanasından başlanan əmək fəaliyyəti, fasiləsiz olaraq bu günədək, yarım əsrdən bir qədər də çox davam edir...

M.Novruzov 1957-ci ildə Bakı Kitabxanaçılıq Texnikumunu bitirmiş, Qusar rayon mədəniyyət evinin bədii rəhbəri işləmiş, ordu sıralarında qulluq etmişdir.

1962-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU-nun) kitabxanaçılıq fakültəsinə daxil olmuş, 1967-ci ildə oranı fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. 1963-cü ildən BDU-da gözətçi kimi fəaliyyətə başlayan gənc sonra kitabxanaçı işləmişdir. 1964-cü ildən 1969-cu ilədək M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Respublika Kitabxanasında kitabxanaçı və biblioqraf vəzifələrində çalışmışdır. Bir il Respublika Elmi Kənd Təsərrüfatı kitabxanasında baş kitabxanaçı-metodist vəzifəsində çalışan bu zəhmətkeş insan 1980-ci ilin iyun ayından Azərbaycan Dövlət Tibb Universitetinin əsaslı kitabxanasının direktoru təyin edilmişdir. O vaxtdan bu günə kimi həmin vəzifədə çalışır.

Burada işlədiyi dövrdə o, kitabxananı müstəqil respublikamızın ali məktəb kitabxanaları arasında özünə

nəməxsus yeri olan qabaqcıl kitabxanalardan birinə çevirməyə müvəffəq olmuşdur. O, 1986-cı ildən kitabxananın III dərəcədən II dərəcəyə keçirilməsinə, burada çalışan işçilərin sayının 35 nəfərdən 70 nəfərə, şöbələrin sayının 7-yə, bölmələrin sayının 10-a çatdırılmasına nail olmuşdur.

Respublikanın ali məktəb kitabxanaları arasında ilk dəfə olaraq burada elektron kataloqlarının tətbiq olunmasına başlanmış, 1700 adda kitab həm kompüterə, həm də bərk disklərə daxil edilmişdir.

Hər bir şəraitdə başqalarına qayğı və həssaslıqla yanaşmağa can atan, səmimi və mehriban insan, yaxşı dost, qayğıkeş ailə sahibi olan Mirzəmət müəllimi onunla ünsiyyətdə olmuş, ondan kitab alıb-qaytarmış həkimlər ordusu, universitetin professor-müəllim heyəti və tələbələrini adından səmimi qəlbdən təbrik edir, ona uzun ömür, yeni nailiyyətlər arzu edirik.

Sərvər Əlimətov,
Azərbaycan Dövlət Tibb Universitetinin professoru.

XINALIQA RABİTƏ PROBLEMI HƏLL EDİLİB

Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyində Quba rayonunun Xınalıq və ətraf kəndlərinin bir sıra problemlərini həll etmək məqsədi ilə tədbirlər planı hazırlanmış və qısa müddətdə həyata keçirilmişdir. Bir ay müddətində Xınalıq kəndində 128, Əlik kəndində isə 64 nümrəlik elektron ATS-lər quraşdırılmışdır. Yeni ATS-lərin keyfiyyətli işini təmin etmək üçün Söhüv və Əlik kəndləri arasında 10 kilometrlik, Əlik və Xınalıq kəndləri arasında 16 kilometrlik fiber-optik kabel xətləri çəkilmişdir.

Bundan əlavə, Qırız kəndinə 4 ədəd, Qırız-Dəhnə kəndinə 8 ədəd peykədən qəbul üsulu ilə işləyən telefon verilmişdir. Bostankeş, Cək, Haput, Qələxudat kəndlərinə telefon çəkilmiş, Əlik kəndində yeni televiziya stansiyası və FM vericisi quraşdırılmışdır.

AZƏRBAYCANDA 32 OLİMPIYA İDMAN KOMPLEKSİ OLACAQ

Hazırda Bakıda və rayonlarda 11 Olimpiya İdman Kompleksi var. Daha 15 belə kompleksin tikintisinə başlanılıb. 2007-ci ildə isə 5 Olimpiya İdman Kompleksinin tikilməsi nəzərdə tutulub. 2008-ci ildə Azərbaycanda 32 Olimpiya İdman Kompleksi fəaliyyət göstərəcək. Ölkədə idmanın kütləviliyini artırmaq üçün istifadə ediləcək Olimpiya İdman Komplekslərində 50-60 nəfərlik otellər də olacaq. Eyni zamanda, 5-6 nəfərlik kotteclər tikiləcək.

ЧІАЛ САВКЪВАТ Я...

Гьакъисагъвилелди хайи халкъдиз къуллугъзавай ксарикай садни чи ватанэгъли Азиз Мирзебегов я. Женгчи тлебиат, элдик кудай рикІ ава адахъ. Къени къилхрин инсан я ам.

Мирзебегов Азиз Абдулмиран хва 1959-йисан ноябрдин 10-аз Азербайжан Республикадин Кълар райондин Агъа Лакаррин хуьре дидедиз хъана.

Хуьруьн юкъван мектеб акалтарайдалай гьугъуьниз ада Советрин Къушунрин эсергейра къуллугъна.

1983-йисуз ДГУ-дин филологиядин факультетдик эчелна. Инаг акалтарай жегъилди 1988-йисалай 1993-йисалди Агъа Лакаррин хуьруьн мектебда муаллимвал авуна.

КъвенкІвечи муаллим яз 1991-йисуз ам Кълар райондин халкъдин депутатрин Советдин депутатвиле хъагъна.

1993-йисуз Дербент шегъердиз куьч хъайи Азиза ина муаллимвиле кІвалах давамарна. 1998-йисалай ада "Юждаг" институтда муаллимвиле, 2004-йисалай гъа институтдин педагогикадин факультетдин деканвиле кІвалахзава.

Ширир кхъиз мектебда авай йисарилай гатІумна. 1980-йисалай Кълар шегъерда чи сейли шаир Лезги Нямета регъбервалзавай "РикІин гаф" тІвар алай эдебиятдин кІватІалда иштиракна. Гъа йисалайни адан эсерар газетрин ва журналрин чириз акалтиз башламышна. 1989-йисуз ада Махачкъалада жегъил кхъирагрин XV республикадин кІватІалдин кІвалахда иштиракна ва ам нуддин приздик лайих акуна. Азиз Мирзебегован сад лагъай ктаб 1993-йисуз чапдай акалтиз.

Азиз Мирзебегов таржумай-

рални машгъл я. Ада дуьньядин ва урусрин эдебиятдай таржума авуна лезги чІалал Омар Хайман, Саади Ширазидин, Гъафиз Ширазидин, Иогъанн Гетедин, Генрих Гейнедин, Уильям Шекспиран, Жорж Байронан, Тарас Шевченковдин, Акакий Церетелидин, Александр Пушкинан, Михаил Лермонтован, Сергей Есенинан ва масабурин эсерар акъудна. И таржумайра ам урус, рагъакІудай ва рагъэкъечІудай патан поэзиядин къетІенвилер хуьз алахънава.

А. Мирзебегов публицистикадални машгъл я. 1991-1996-йисара ада муаллимвиле кІвалахиз, гъа са вахтунда лезги чІалал сифте яз, аслу тушир эдебиятдин газет - "РикІин гаф" акъудна. Гьугъуьнай ада публицистикадин кІвалах "Дербентские новости", "Факт", "Лезги газет", "Лезгинские известия", "Дагестанская правда" ва маса газетра давамарна.

Университетда кІелзавай йисарилай ам илимдални машгъл я. И рекъай адан макъалаяр "Дуствал" альманахда, "Литературадин Дагъустан", "Самур", "Возрождение" журналра, "Юждаг" институтдин илимдин эсеррин кІватІалра ва маса чапдин органра акалтизав.

А. Мирзебегов эдебиятдин ва литературадин критикадални машгъл я. Адаз медениятдин и хилезни талукъ гзаф макъалаяр ава.

Азиз Мирзебегов лезги ва урус чІаларал акалтизавай кІуьд ктабдин автор я: "Цийи Чапаев" (сатирадин ширир, 1993), "Алкъвадар Гъасанан ширирин ир" (1995), "Театрдин шаир" (1997), "Урус ширирадин хазинадай" (1999), "Жавагъиррин

АЗИЗ МИРЗЕБЕГОВ

таж" (1999), "Сегънедин суьгъуьрчи" (2001), "Лезги эдебиятдин хазинадай" (2004), "Гарун мани" (2005) ва "Юждагда" гьуьрешар" (2006).

1997-йисалай А. Мирзебегов Россиядин журналистрин Союздин ва 2001-йисалай Россиядин писателрин Союздин член я.

2005-йисан декабрдиз адиз, тагъсилдин рекъай лайихвилериз ва яргъл йисарин гъакъисагъ зегъметдиз килигна, Дагъустандин Гьукуматдин Советдин къарардалди "Дагъустан Республикадин Лайихлу муаллим" гьуьрметдин тІвар гана.

Агъадихъ чна Азиз Мирзебегован ширир гуьза.

Шкъакъ я куьн акалтизай,
Чи хамуник акалай,
Агъ цийи миллиардерар,
Бедендилай вилик руьгъ,
Руьгъ кьейи миллиардерар.

Кепекни куь зегъметдив
Куьне къазанмишай туш.
Са чІавузни зиллетдал
Куьн гич расалмишай туш.
Тарашнава куьне эл,
Гъарашнава куьне эл,
Агъ цийи миллиардерар,
Бедендилай вилик руьгъ,
Руьгъ кьейи миллиардерар.

Шейтан затІ туш куь патав,
Жиндиз куьне пурарда.
Лазим атайтІа, гъатта
Иблисдаллаз чамарда.
Куьн абрулай кІвенкІвева,
Са шумуд къат винева,
Агъ цийи миллиардерар,
Бедендилай вилик руьгъ,
Руьгъ кьейи миллиардерар.

Кьерел кьейи ламралай
Куьне лезн алудда.
Какадила сар твада,
Къванцикай чѐм ххудда,
И дуьньядал кьез ухшар,
Авач гич тай-барабар,
Агъ цийи миллиардерар,
Бедендилай вилик руьгъ,
Руьгъ кьейи миллиардерар.

Суфат какур ятІа куь,
Гьузгьудикай хъел къвемир.
Къез гъахъ гафар лугъузвай
Лезгидикай хъел къвемир.

ЦИЙИ МИЛЪЯРДЕРАР

Къекъверагдин гъилай фу
Къакъудиз куьн гъазур я.
Къейидалай кафанни
Галудиз куьн гъазур я.
Я дин авач, я менсеб,
Я абур квехъ, я мешреб,
Агъ цийи миллиардерар,
Беден сагъ яз, амма руьгъ,
Руьгъ кьейи миллиардерар!

Къейи бубадиз игъсан
Гуз кІандач кьез уьмуьрда.
Къейи дидедин сурал
Физ кІандач кьез уьмуьрда.
Я мелерик жедач куьн,
Я мехъеррик къведач куьн.
Агъ цийи миллиардерар,
Бедендилай вилик руьгъ,
Руьгъ кьейи миллиардерар.

Хайи халкъдин рекъе гич
Кепек куьне эцигдач,
Къеве авай лезги квай
Патахъни куьн килигдач.

РУБАИЯР

Вири таб я и дуьньядал - бахт хъана кІанда,
Ви бахтуни цуьк акъуддай бахт хъана кІанда.
Бахт хъайила чилер, цавар муьтІуьгъ жедач ваз,
ЧІалахъ туш зун лугъудайдал: тахт хъана кІанда.

•••

КІунтІуни вич дагъ къван къакъан гъисабда,
Гъар са нуькерди вич султан гъисабда.
Чакъалри къув яда, жанавурри хъиз,
Гъар са сикІре вич са аслан гъисабда.

•••

Гъар са чІавуз шаирдивай ширир кІан жемир,
Илгъамдивай, гъевесдивай хийир кІан жемир.
КІан хъуналди чІалар кхъиз алакьдач залай,
ЧІал савкъват я ракъурзавай Аллагъди цавай.

•••

Лувар квачирдивай цавай физ жедач,
Лежбер туширдивай никІер гуьз жедач.
Бахтни акъул хайи стхаяр ялда,
Садрани бес абур санал куьз жедач?!

Хаинри ваъ, аз мердбуру салам гуй,
Вири уьмуьр мердивелди тамам хуй!
Дидед чІални Ватан ужоз къурбуруз
Къуй дуьньядал дидедин некъ гъарам хуй!

•••

Марф къвазва датІана, чІулав я цавар,
Къушар чуьнуьх жезва, къеженваз лувар.
Заз акІ жезва: акваз инсанрин фендер,
Аллагъ я шезвайди, авадриз накъвар.

•••

Шумудан хапІадиз аш лугъун, Аллагъ?!
Шумудан кІутадиз кІаш лугъун, Аллагъ?!
Гъайванриз инсанар лугъуда гьикъван?!
Шумудан чІамуниз лаш лугъун, Аллагъ?!

•••

Жегъил уьмуьр, вара-зара хъана, фена,
Вун масадаз, зи рикІиз дерт гана, фена.
Яраб, Аллагъ, и дуьньядай а дуьньядиз
Шумуд ашукъ рикІ ашкъиди кана, фена?!

2006

ЙИС
КЪИЛИЗ

ЗАКЪАТАЛА

ЭЦИГУНАР ПАРА ЖЕЗВА

Чи республикадин чІехи районрикай тир Закъаталадин эцигунар йис-сандивай пара жезва. 24 хизан патал эцигъзавай кІвал и мукъвара гъазур жедач. Къуд гъвадин кІвал арадиз гъун патал 300 агъзур манат пулунин такъатар серфнава.

Идалай гъейри шегъерда 360 аялди кІелдай мектеб, гимназия патал цийи корпусни эцигъзава. Шегъерда диагностикадин меркез, аэропорт ва стадионни эцигиз гатІумнава. И эцигунар 2007-йисан гаталди таммарун фикирда къунва.

БАЛАКЕН

ЦИЙИ КОМПЛЕКС

Райондин меркезда эцигъзавай 235 чкадин цийи азархана са шумуд дараматдикай ибарат я. И комплекс эцигун патал 10 миллион доллар пулунин такъатар чара авунава. Цийи карханади 100-далай виниз кІвалахдин чкаяр ачухарда, гъакІни хуьрера малдарвал вилик тухудай мумкинвал гуда. 2007-йисуз Шеки районда хуьруьн майишатдин объектарни эцигда.

Исятда эцигунрив 80 кас машгъл я. Абурун гъар сада 350-400 манат мажиб къачузва. Комплекса чІехи поликлиника, са шумуд отдел, гъакІни аялар ва дишегълияр патал отделар кардик кутада.

ШЕКИ

ХУЬРУЬН МАЙИШАТ ПАТАЛ

Шеки райондин цийиз гатІумнавай эцигунрикай садни некъ ва гъери гъасилдай кархана я. И завод райондин чІехи хуьрерикай тир Юкъван Зейид хуьре эцигъзава. Цийи карханади 100-далай виниз кІвалахдин чкаяр ачухарда, гъакІни хуьрера малдарвал вилик тухудай мумкинвал гуда. 2007-йисуз Шеки районда хуьруьн майишатдин объектарни эцигда.

ГУЬЙЧАЙ

ЧІЕХИ КАРХАНА

И йикъара Гуьйчай районда вири СНГ-да вичин тай авачир, нардин магъсулар акъуддай ЧІехи завод кардик кутада. Завод эцигун патал 4,5 миллион доллар пулунин такъатар серфна. Са юкъуз 500 тон майваяр къабулзавай и карханада 150 касди кІвалахзава. Ина акъудзавай магъсулар Европада базарра маса гуьза. Гъавилляй цийи завод югъ-къандивай вириниз сейли жезва.

2007

ЦИЙИВИЛЕР
ПАРА ЖЕДА

РИКІЕЛ ХКИДА

2007-йисуз чи республикадин сейли сиясатчи, вичин тІвар Советрин девирдин лайихлу регъберрин сиягъда гъатнавай Азиз Алиеван 110 йис кьейд ийида. Гьукуматди и мярекат гегъеншиз кыле тухуда.

Шумудни са йисара Дагъустандиз регъбервал гайи Азиз Алиеван тІвар лезгийри, аварри, даргийри, къумукъри ва и республикадин маса халкъари исятдани гьуьрметдивди къазва. Вучиз лагъайтІа ада и халкъарин меденият, ацукъун-къарагъун вилик тухун патал лугъуз тежедай къван алахъунар авуна. Гъатта Ватандин ЧІехи дяведин йисара милли чІалар чирдай ва ахтармишдай институтар ачухарна, милли кадрияр арадиз гъун патал къулай шартІар яратмишна. Республикадин экономика вилик тухун патал шумудни са карханаяр эцигиз туна.

КЪВЕПЕЛЕДА ЭЦИГДА

Къвепеле шегъерда региондиз къуллугъдай диагностикадин меркез эцигиз гатІумнава. Цийи объект 2007-йисан юкъвара кардик кутада. Ина региондин районрин агъалияр патал вад отделди кІвалахда.

РЕГИОНРИН ТЕЛЕКАНАЛАР

ANS телеканалдихъ авсиятда конкурс кыле тухунин нетижа яз регионрин телеканалар кардик кутан геджал вегъенва. Милли Телевизидинни Радионин Советди регионрин каналар 2007-йисуз ачухарун къарардиз къачунва. Виликай къвезмай йисан сад лагъай кварталда 3 регионда телеканалар кардик кутада.

ШЕГЪИДРИН ХИЗАНАР ПАТАЛ

2007-йисуз шегъидрин хизанриз стипендияр гун къарардиз къачунва. Азербайжандин президентдин серенжемда къалурнавайвал, шегъидрин хизанри гъар вацра 100 манат пул къачуда.

РУБГЪДИЗ ГЪУЪРМЕТ АЯ!

■ Заз са сур акуна: хайбуру рикелай ракурнавай, эчелри кунвай, гараризни харариз таб гуз тежез чкнанвай сур. Етим аялдин ухшар атана заз адакай.

Лезги халкдин сейли сеняткар Фетуллагъ Регымханован Кцлар райондин Цуру Худат хуьре авай и сурал цуьквер туна дуьньядикай веревирдер ийизвай за.

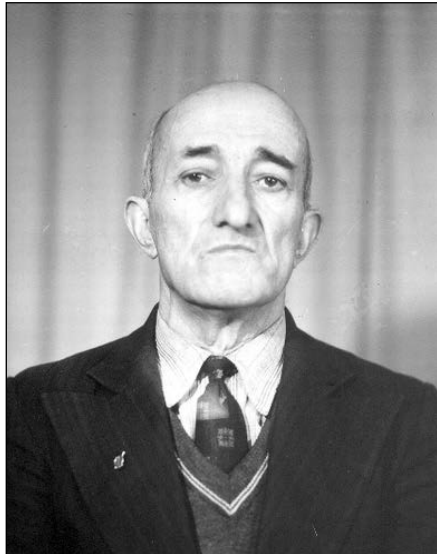
Сурарни инсанриз ухшар я: абурухъни кесибур, девлетлур, иеси авайбур, авачирбур, хайбуру рикел хкизвайбур, рикелай ракурнавайбур ава. Гагъ-гагъ сурарин килин къванери ина кучукнавайбурун уьмуьрдикайни агъвалдикай хабар гуда. Дуьньяда гъар жуьредин четинвилерни дарвилер акур, туькьул къисмет несиб хъайи инсанрин сурар гъа чпиз ухшар жеда.

Къадар-къисметди вич гъикъван къевера тунатлани, рубгдай ават тавуна халкдиз къуллугъ авур, чи харусенятдик зурба пай кутур, 30 йисуз ара датлана лезги хуьрерин агъалийривай чи дегъ члаварин маниярни къуьлер къватлиз нотдиз элкьуьрай Фетуллагъ Регымханован уьмуьр ва яратмишунар хайи халкдиз намуслувилелди къуллугъ авунин чешне я. Вичин вири уьмуьр муьзикадиз бахш авур, мили, гиссерал звал гъидай шумудни са кыметлу эсерар яратмишай и инсандин экуь къамат гъа-мишалух яз рикера амукда.

Фетуллагъ Ибрагъимхелилан хва Регымханов 1924-йисуз Кцлар райондин Цуру Худат хуьре дидедиз хъана. Адан члехи буба Регымхана хъсандиз чуьнгуьр ядай. Буба Ибрагъимхелил тар, кемеңчи ва зуьрне ядай зурба сеняткар тир. Ада цийихуьрунви Мурадханах ва бедиркелеви Сефербегахъ галаз санал туькьуьрай трио са вахтунда Кцлариз ва кьунши районриз сейли хъанай. Абурун къвале фад-фад маниярин нянияр кыле фидай. Гъеле аялмаз бубадивай тардал ва кемеңчидал ягъиз чирай Фетуллагъа юкъван мектеб акъалтларайдалай гугъуьнлиз Къубадин педтехникумда, гугъуьнлай Бакуда музучилищедя къелнай.

Кцларин муьзикадал рикл алай инсанар патал Фетуллагъ муаллим халисан вакъиа тир. Ада арадал гъайи муьзикадин коллективрин суракъар яргъариз чкнанай. Къуба пата хор сифте яз Ф.Регымханова туькьуьрнай. И хор Азербайжандин шумудни са олимпиадирин ва фестивалрин лауреат хъанай. А йисара Къуба патан маничийри Фетуллагъ муаллим галачиз концертар гудачир. 1942-1949-йисара А.Бакиханован тварунихъ галай Къубадин Гьукуматдин Театрда къвалахай Ф.Регымханова а вахтунда Азербайжандин драматургикай Н.Б.Везирован "Гъажи Къембер", С.С.Регъманан "Бахтарвар", С.С.Ахундован "Суварин югъ" тамашайриз муьзикаяр теснифнай. 1949-йисуз Кцлариз хтай Ф.Регымханова аялар патал манияр кхъиз башламишнай.

1966-йисуз Бакудин "Азернешр" чапханана адан "Чуьнгуьрдин симер" твар алай ктаб басмадай акъатнай. И къватлалда композитордин лезги шаирин члариз туькьуьрнай цудралди манияр гъатнава. Дагъустандин радиондин кьизил фондуна адан цудралди манияр ава. Кцларин муьзикадин мектебдин, гъаки лезгийрин Стал Сулейманан тварунихъ галай госмуздрамтеатрдин агалкьунрик Фетуллагъ муаллимдин вичин пай кутуна. Ада Забит Ризвановани Байрам Салимован "Важибатан

керематар", Мирзали Руьстемован "Цийи туьквенчи", "Гъава ахъа жезва", "Сефербеган мехъер", Бикеханум Алибеговадин "Куьтягъ тахъанвай мани" тамашайриз гзаф везилу муьзикаяр теснифнай. Азербайжандин сейли кхъираг Мирзе Ибрагъимован "Хуьруьн руш" пьесадин лезги вариант арадал гъайидини Ф.Регымханован я. Ф.Регымханова вичин уьмуьр гъакини халкдивай къадим лезги маниярни къуьлер кхъиниз серфнай. Ада халкдивай 85 мани ва 22 къуьлер кхъена чап авун патал ктаб гъазурнай. Амма адаз и ктаб чапдай акъаттай югъ акван несиб хъанач.

Вичин 70 йисан юбилей къейд авун чи сейли сеняткардин члехи мурад тир. Анжах Кцларин члехи къуллугърал алай ксари манийвилер авуна, ам вичин мураддив агакъ тавуна дуьньядай фена.

Са йис алатайла, 1999-йисан 25-декабрдиз Бакудин Гъ.Сарабскийдин тварунихъ галай медениятдин драматда "Самур" газетдин регъберри Фетуллагъ Регымханован рикел хкидай няни кыле тухвана. И мярекатдал сеняткардин уьмуьрдикайни яратмишунрикай регъеншдиз ихтилатна. Ахпа "Сувар" ансамблди Фетуллагъ Регымханован манияр тамамарна.

2000-йисуз Магъачкъалада кцларви Азад Пирсаидова "Лезги халкдин маниярни къуьлдай макъамар" твар ганвай зурба са ктаб чапдай акъудна. Рикл шадардай къвалах ам я хъи, и ктабда Готфрид Гъасанован, Мегъамед Гъуьсейнован, Мавлудин Хийирован манийрихъ галаз санал Фетуллагъ Регымханова арадал хкай 85 халкдин мани ва 22 къуьлдай макъамни гъатнава.

Вичин уьмуьр халкдин рекъе серф авур, дуьньядик вичи къачурдалай пара пай кутур, пуд жегъил хва квадарай, уьмуьрдикай кфет хкудиз тахъана чарабурун къуьнерал алаз эхиратдин къвализ рекъе гъатай сеняткардин сурай адан зарул рубгди килигъзавай. Къисметдин басырухарни девирдин татугайвилер кваз такъуна, эхирда къван халкдиз къуллугъ авур Фетуллагъ Регымханован зурба сеняткар ва ватанперес тир. Ихътин инсанар тек са вичин хизандиз, хуьруьзни райондиз ваь, вири халкдиз махусуди я. Гъавилай адан твар рикелай ракурна кландач. Гъавилай адан рубгдиз гъуьрмет авун, члехи устаддин сур гуьнгуьна хутун чи буржи я.

Материалар гъазурайди Седакъет КЕРИМОВА я.

ЛЕЗГИЯР ВИРИНА

НОВОСИБИРСКДИН АЛИМ

■ Новосибирск шегъердин "Вектор" твар алай вирусологиядинни биотехникадин гьукуматдин илимдин меркез дуьньядин виридалайни члехи илимдин меркезрикай я. Жуьреба-жуьре начагъвилер арадал гъизвай хаталу вирусар ва абурун вилик пад къадай рекъер ахтармишзавай и меркездин алимри инсанар патал гзафни-гзаф жавабдар къуллугъ кылиз акъудзава. Алай вахтунда вири дуьньядик къалабулух кутунвай "къушарин грип"дин аксина ина къетлен жуьредин илимдин къвалахар кыле тухузва, гереклу дарманар

арадал гъун патал алахъунар ийизва.

Азербайжандин Илимрин Академиядин Микробиологиядин Институтдихъ галаз и рекъай илимдин алакъяр яратмишун патал Бакудиз атай "Вектор"дин алимри - профессор Ильичев Александр Алексеевич ва доцент Азаев Мамедяр Шакиран хчи лугъузвайвал, исятда СНГ-дик акатзавай уьлквейри вирусология илим санал вилик тухун чарасуз я. Вучиз лагъайтла, вирусар сергъятар тийижир душманар я. Абурун вилик пад вахтунда къун тавуртла, эпидемияди миллионралди агъалийриз басрух гуда.

Мамедяр Азаев лезги тирди чир хъайила чна ам вичин алим юлдашни галаз редакциядиз теклифна. Чи мугъман хъайила алимри гзаф маракълу суьгъбетар авуна. Абуру "Вектор" илимдин меркез вичихъ микрорайон - спортдин комплекс, гъелерин база, ял ягъидай зона авай кылди шегъер тирди малумарна. Ина 2 агъурдалай виниз инсанри къвалахзава. 20 илимрин докторри ва 120 илимрин кандидатри дуьньяда гзаф дуьшуьш жезвай гепатитдин, туберкулездин, гриппдин ва маса хаталу начагъвилерин вирусар илимдин рекъелди ахтармишзава. Гъайиф къведай кар ам я хъи, алимри къейд авурвал, Азербайжанда илимдин и хел са акъван вилик фенвач. Цийиз Астанадай хтанвай и ксари Къзахстанда и рекъай са къадар агалкьунар къазанмишнавайди, гьукуматди и кар патал бюджетдай члехи пулар чара авунвайди лагъана.

Биологиядин илимрин доктор, профессор Александр Ильичева чаз чи ватангълидикай маракълу ихтилатар авуна. Ада лагъайвал, Азаев Мамедяр Шакиран хва меркездин килин специалстрикай я. 1954-йисуз Кцлар райондин Уьнуьгъ хуьре дидедиз хъайи ам къисметди Новосибирскдиз акъудна. Ина Хуьруьн Майишатдин Институт тафаватлувилелди куьтягъна ветеренарвилдин диплом къачур жегъилди гугъуьнлай эпидемиологиядин рекъай чирвилер къачуна 1986-йисуз вирусологиядинни биотехнологиядин илимдин меркезда лаборантвиле къвалахал

акъвазай ам илимдин рекъерай тлуз вилик фена. Илимдал гзаф рикл алай Мамедяра члехи агалкьунар къазанмишна. Биологиядин илимрин кандидат, доцент М.Азаева "Вектор" меркездин килин отделрикай садаз регъбервал гузва. Исятда ада докторвилдин диссертация къызва.

Мамедяр Азаев гъакини Новосибирск Университетдин асул дибдин медицинадин кафедрадин килин муаллим я.

Мамедяран уьмуьрдин юлдаш Фаизани Уьнуьгъай я. Ам галукъдай азарлувилерин молекулярный диагностикадалди машгъл я. Абурун руша Эмиради Новосибирскдин Медицинадин Университетдин V курсуна клезава. Спартак лагъайтла, Новосибирскдин Инженервилдин Институтдин студент я.

- Мамедярахъ Новосибирскда лезги диаспора ава,- лагъана зарафатдалди Александр Алексеевич. - Адан стха Ази Азаев шегъердин члехи эцигунрин карханадин килин инженер я. Мамедяран хен тир Багъадур Лачинова маса эцигунрин карханадиз регъбервал гузва. Абурулай гъейри ина Кцларай маса

ксарни ава.

Мамедяра алава хъуьна:

- Эхъ, 15 кцларвидихъ галаз ацукъизкъарагъзава зун. Абурукай гзафбур эцигунринин пешекар я. Авайвал лагъайтла, Новосибирск шегъердин эцигунринки архитектурадик лезгийри члехи пай кутуна. Абурукай садан гъакъиндай кылди лугъуз кланзава. Ам кцларви Али Халилан хва Алижанов я. 1954-йисалай ина члехи къуллугърал къвалахай, 15 йисуз датлана Новосибирск шегъердин советдин председателдин сад лагъай заместителвилдин къуллугъ кылиз акъудай техникадин илимрин доктор А.Алижанов зурба архитектор тир. Новосибирскдин гзаф куьчяр, муьквер, метродин станцияр, са къадар члехи дараматар адан регъбервилек кваз эцигнавайди я. 1994-йисуз рагъметдиз феийи и къегъал инсандин твар Новосибирскдин агъалийри гъаиша гъуьрметдивди рикел хкида. Ам яшаммиш хъайи къвалин цалал Алижанов рикел хкидай барельеф ала.

Чна Мамедяр Азаевавай и касдин, гъакини Новосибирскда яшаммиш жезвай маса твар-ван авай лезгийрин гъакъиндай делилар къватлна редакциядив агакьарун тлабабна.

Вичин хайи хуьруьз - Уьнуьгъиз физ къвачин хъанвай багъа мугъманди лезги редакциядин къвалахдарриз сагърай лагъана, чавай багъа савкъват хъиз "Самур" газетдин эхиримжи тилитарни къачуна.

Хъсан ич таралай
фад аватда.

Лезги халкдин мисал.

ВӨЗІ ФАКТЛАР

- Respublikamızın Quba, Qusar, İsmayilli, Qəbələ, Oğuz və Şamaxı rayonları ərazi-sindəki dövlət meşə fondu torpaqlarının (81797 ha) və istifadəsiz yaylaqların (13084 ha) bazasında 115895 hektar sahədə Şahdağ Milli Parkı yaradılıb.
- Ölkəmizdə xarici pasportların etibarlılıq müddəti 5 ildən 10 ilə qaldırılıb. Təcili pasport almaq üçün müddət 2-5 gün, rüsum haqqı 60-120 manat təyin edilib.
- 2007-ci ildə respublikamızda 338 əlilə mənzil veriləcək. Əmək və əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yəni-dən əlilləri avtomobillə təmin edəcək.
- Azərbaycan büdcəsi gələn il 6 milyard dolları keçəcək. Büdcə xərcləri təxminən 6 milyard 300 milyon dollar təşkil edəcək.
- Dünya okeanlarına atılan plastmas tullantıları 270-

den çox heyvan növünə ziyan vurur. Okeanların belə çirkləndirilməsi davam etsə, 2050-ci ildə dəkə deniz ehtiyatları tamamilə məhv olacaq.

- Alimlərin fikrincə Misir faraonlarının əcdadları Sirius planetindən gəlmişdir. Piramidalar tikildiyi dövrdə Misir hakimlərinin boyu 18 metr olub. Onlardan sonra ölkəni döndürücü ölçüdə olan insanlar (boyu 10,6 metr) idarə edib. Üçüncü ölçüdə olan insanlara məxsus Misir gözəli Nefertitinin boyu 4,8 metr idi.

- Misirin məşhur Heops piramidası hərəsi 2,5 ton ağırlığında olan 2,3 milyon daşdan ibarətdir. İngiltərədəki bütün xristian kilsələrinin tikintisində birlikdə bu piramida-ya sərf ediləndən az material işlədilib.

- Çində qəbul olunmuş yeni qanuna görə hər ailə ancaq bir it saxlaya bilər. Bu ölkədə itlərin sayı 150 milyondan çoxdur.

“САМУР” ДИН МЕКТЕБ

ЛЕЗГИ САЛИГЪ (XVII виш йис)

■ XVII виш йисан къудратлу сеняткаррикай сад тир Лезги Салигъ Куьре вилайтдин Вини Ярагърин хуьре дидедиз хъана. Ада медресада келна. Са вахтунда шайри Ярагърин хуьруьн медресадиз регъбервал гана. И вахтунда инагъ Къафкъаздин виридалайни хъсан медресайрикай сад тир. Сифте яз Салигъа вичин медресада келзавайбуруз араб члалахъ галаз санал фарс ва туьрк члаларни чириз башламишна. Устадиз вичиз араб, фарс ва туьрк члалар дериндай чидай ва ада ара-ара и члаларал шиирарни кхъизвай. Рагъэкъечлдай патан уьлквейрин ва Азербайжандин литературадикай вичихъ дерин чирвилер авай Лезги Салигъан туьрк (азербайжан) члалал кхъенвай эсерар гзаф фикир желбдайбур, вини дережадинбур я. Азербайжан члалалди ада къушмаяр, герайлыяр, баятияр, муьхеммесар, тежнисар, гъезелар кхъенвай.

Вичи ара-ара маса члаларал кхъиниз килиг тавуна, Салигъан хайи лезги члалал гзаф рикI алай. Гъавилияй ада хайи члал кваз такъуна, анжах фарс члалал шиирар кхъиз алахъай са бязи шайрииз туьнбуьгъар авунай. Ада и шайрииз кIвенкIве хайи члалал, ахпа маса члаларал кхъин меслят ийизвай, лезги члал тийижирдаз фарс ва маса члаларни чир жеч лугъузвай. Ада вичин и фикирар азербайжан члалал кхъенвай "Нэ билсин" шиирда гегъеншдиз баян авунва. Гъа инал лагъана кIанда хъи, Мавлуд Ярагъмедован 1987-йисуз Бакуда азербайжан члалал басмадай акъатай "Дагъустандин савкъватар" ктабда Лезги Салигъан азербайжан члалал кхъенвай бендер (баятияр) ва са шумуд шиир гъатнава.

УХШАР Я

Ви гуьзелвал, Суна-дилбер,
Ракъиниз, вацраз ухшар я.
Гъелекмир зун вуна, дилбер,
Ваз цуькведин наз ухшар я.

Вакай фикир ийидай къван
Къил элкъевезва, хесте я чан.
Вун я, биллагъ, пак тир жейран,
Манидиз аваз ухшар я.

Гуьрчек я ви яру пекер,
Ви бахчада - алван цуьквер,
Пшузар къелечI, мез я шекер,
Бедендизни саз ухшар я.

Вал рикIивай ашукъ я зун,
Вун Лейли я, зунни - Межнун,
Салигъан яр кIандай хъи вун!
Зи рикIин сес ваз ухшар я.

ЧИР ЖЕНИ?

Варз я вун, Рагъ я вун, лугъузвай ашукъ,
Лезги члал течирдаз, гъич фарс чир жени?
КIел тавур бендедиз элифни, бейни,
Эдеблу са кIвалах, я гарс чир жени?

Масад гъикI чир хъурай, вич тийижирдаз,
Гъахъ вуч я, экв вуч я, мичI тийижирдаз.
Я Аллагъ, гъакъикъат, кичI тийижирдаз,
Аванд кар кваз такъаз, гъич терс чир жени?

Асул сиясатда аби течирдаз,
Мисалра тIвар авай Неби течирдаз,
Я вич, я вичин гаф, дебни течирдаз
Марифат, я акъул, я нефс чир жени?

Гъахъ рикIел тагъана, ийидвайдаз негъ,
Гъикъван авуртIани на телегъ-билегъ,
Къабедиз, Багъдадиз тефейдаз Салегъ,
Я Шам, я Эрзурум, я Къарс чир жени?

Чал хвейида
эл хуьда.

Лезги халкъдин мисал.

КВЕЗ ЧИДАНИ?

ЧИЖЕРИН ЧАЛ

Инсанри чIижер хуьз са шумуд агъзур йисар жезва. ЯтIани, инсанривай гъелени абурай бегъем къил акъудиз хъанвач. Абурухъ члал авани? Абур сад-саян гъавурда гъикI акъвазва? ЧIижре вичиз миже квай ченелух жагъайди гъикI лугъузва?

И кIвалахар лап и муькваралди сир яз амай. Миже квай цуьквер жагъурна хтай чIижре куьнуьдин вилик лув гуналди, 8 рекъем кхъизва. Им вуч лагъай члал хъурай? Эхирни ахтармишунар киле тухувайбуру чирна: им акI лагъай члал я хъи, ша, гъата зи гуьгъуьна, я куьн вач, яб це, за вуч лугъузватIа...

Эгер са декъикъада гъа икI (лув гуналди) муьжуьдра 8 рекъем кхъиз хъайитIа, куьнуьдивай 3 км. яргъа миже квай цуьквер ава. Виривач!

Эгер разведкадиз фена хтай чIижре куьнуьдин вилик са декъикъада 36 сеферда 8 рекъем кхъейтIа, чир хъана кIанда хъи, миже квай цуьквер куьнуьдивай са виш метрдин мензилда ава.

Гъахътин аламатдин члал авайди чир хъана са акъван вахтар туш. Вич лугъумир, чIижер рахазва. Чун хъиз мецелди ваъ, гъа ихътин ишараяр авуналди...

ГЪИКИ КХЪИДА?

Редакцияди къачузвай чарарилай малум жезвайвал, са бязи аялриз числительнияр кхъидай къайдаяр хъсандиз чизвач. Иллаки дробдин ва составной числительнияр кхъидайла гъалатриз генани пара рехъ гузва.

Паяр ва я сагъ предметрин паяр къалурдай дробдин числительнияр агъадихъ галайвал кхъида:

3-10 - цIудай пуд; 2-8 - муьжуьдай къвед;
10-100 - вишяй цIуд ва икI мад.

1,5 - садни зур; 5,5 - вадни зур; 7,8 - иридни цIудай муьжуьд ва икI мад.

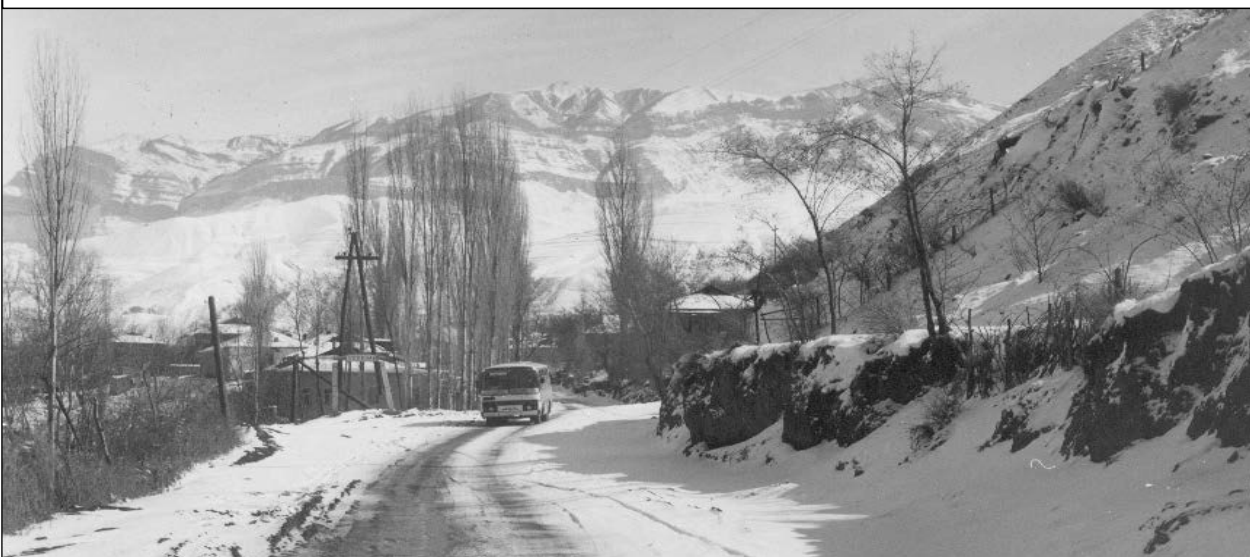
Составной ва дробдин числительнияр эхиримжи пай тикрар жеда: къанни къуд - къуд, вишни цIувад - цIувад (вишни цIувад - вишни цIувад ваъ); вадни зур-зур; вишяй пуд-пуд (вишяй пуд - вишяй пуд ваъ).

РИКИЕЛ ХУЬХ!

I. Чпин дибра масдардин эхир -ун-дилай вилик (гъ) квай глаголар (къгъун, эцягъун ва мсб.) хабардин наклоненидин вахтарин формаира гъ гадарна кхъида: къзава, эцязава; къада, эцяда; къана; эцяна ва икI мад.

II. Эхиримжи йисара жегъилрин рахунра сад ва пуд лагъай ксариз талукъ инкарвилин, буйругъдин формаир простой глаголикайни куьмекчи глагол акална арадиз гъидай деб гъатнава, ам литературный члалан нормаяр чIурун яз гъисабиз жедач. Месела: тегъин ва гъин тийин; тагъурай ва гъун тавурай; тежен ва жен тийин; тахъурай ва хъун тавурай ва мсб.

КЪУЬД ДАГЪЛАРАЙ АТАНА...

ОКАЗЫВАЕТСЯ...

НЕ УКАЗЫВАЕТСЯ НАЦИОНАЛЬНОСТЬ

Отсутствие в свидетельствах о рождении информации о национальной принадлежности родителей связано с отсутствием этих сведений в удостоверениях личности.

Как сообщил в ответ на вопрос АПА начальник Нотариального управления Главного управления регистрации и нотариата Министерства юстиции Азербайджана Мехман Султанов, в свидетельстве о рождении информация об этом может быть отмечена только при наличии такой информации в удостоверениях личности: "В советских паспортах содержалась информация о национальной принадлежности родителей. Несмотря на выделение графы для этой информации в свидетельствах о рождении, в связи с отсутствием информации в удостоверениях личности, об этом ничего не записывается. Именно поэтому органы записи актов гражданского состояния не могут записывать национальность родителей".

Юрист Аловсет Алиев считает важным запись данных о национальности родителей, так как такая графа существует в свидетельствах о рождении. В беседе с корреспондентом АПА, он отметил, что органам записи актов гражданского состояния не было дано указаний не вести такой учет: "Отказ от ведения такого учета должен расцениваться как самоуправство чиновников. Для нас очень важно ведение этого учета в момент, когда армяне ведут борьбу с нами".

А.Алиев отметил, что отсутствие закона, регулирующего вопросы, связанные с записью актов гражданского состояния в Азербайджане, привело к возникновению таких проблем: "Форум юристов Азербайджана подготовил законопроект "О записи актов гражданского состояния" и представил его в Милли Меджлис".

ПОЛУЧИЛИ ОТКАЗ

6500 граждан Азербайджана, обратившихся с просьбой о предоставлении им политического убежища в Германии, получили отказ. Об этом в беседе с журналистами поведал посол Германии в Азербайджане Пер Станкина. Что это колоссальная цифра для такой маленькой страны, как Азербайджан, признает даже немецкий дипломат. Но германским муниципалитетам накладно содержать этих людей, так как их надо обеспечить квартирами и пособиями. Все это обходится казне Германии в 30-40 млн. евро ежегодно.

ПОРА ОБЗАВОДИТЬСЯ ЗЕМЕЛЬНЫМ УЧАСТКОМ В АРКТИКЕ

Профессор Джеймс Лавлок из Англии напугал всех катастрофическим предсказанием. Он заявил, что, по его подсчетам, в ближайшие сто лет из-за климатических изменений погибнут миллиарды человек, и население планеты, составляющее сегодня 6,5 миллиарда, уменьшится до 500 миллионов. По его словам, термин "глобальное потепление" изменится на "глобальный нагрев". Первым делом он приведет к тому, что будет уничтожена жизнь в Мировом океане, погибнут водоросли и рыбы.

В своей очередной лекции профессор пред- рек, что выживут лишь те, кто сможет адаптироваться к перемене климата, найти убежище или сможет обосноваться в районе Арктики. Первыми, кто уже столкнулся с губельными последствиями глобального потепления, стали жители тихоокеанских островов, там подъем уровня океана уже привел к затоплению нескольких атоллов. И сейчас несколько сотен тысяч островитян требуют от мирового сообщества их переселения, поскольку даже при небольшом волнении океана большая часть суши уходит под воду. Под ударом сейчас оказались Гонконг и вся дельта Жемчужной реки. В ближайшие 20 лет уровень моря здесь должен повыситься на 30 сантиметров, и тогда наводнения, от которых и сейчас страдает Южный Китай, станут в этом регионе постоянным явлением в период дождей, остановится промышленность, будет закрыт порт.

НЬЮ-ЙОРК - КОКАИНОВАЯ СТОЛИЦА МИРА

В прошлом году ученые Института биомедицинских и фармацевтических исследований в Нюрнберге две недели брали пробы воды в Рейне в районе Дюссельдорфа. Когда же определили содержание бензоилэкогонины и перевели его в чистый кокаин, то ахнули.

Оказывается, за год в Рейн попадает до 11 тонн чистого белого порошка. В бассейне этой реки живет 38,5 миллиона немцев. По данным ЕС, 1 процент населения Германии в возрасте от 18 до 59 лет как минимум раз в год нюхает кокаин. Получается, что каждый живущий в районе Рейна кокаинист вынохивает почти 28 граммов.

В этом году ученые из Нюрнберга провели аналогичные исследования в других странах Европы и Америки. Результаты анализов для американцев неутешительны. Нью-Йорк, крупнейший город Соединенных Штатов, стал некоронованной кокаиновой столицей планеты.

Воду для анализа брали из Гудзона, в бассейне которого проживает примерно 3,4 миллиона человек в возрасте от 15 до 64 лет. Оказалось, что они потребляют 16,4 тысячи тонн кокаина в год. Согласно данным "Доклада по наркомании", составленного специалистами ООН, кокаинистами можно считать 2,8 процента американцев в этой возрастной группе. Получается, каждый из 95 тысяч нью-йоркских наркоманов вынохивает по 172 грамма белого порошка в год. Это в 6 раз больше, чем у немцев, живущих на берегах Рейна.

МОЖНО ПОБЕДИТЬ КОРРУПЦИЮ

Победить коррупцию можно, только повысив зарплату чиновникам. Такова суть недавнего предложения министра экономического развития и торговли Российской Федерации Германа Грефа. Он напомнил, что средняя зарплата в Москве составляет сегодня 26 тысяч, а в его министерстве - 18 тысяч. Действительно, трудно удержаться и не "взять на лапу". Вот только избавит ли высокая зарплата чиновников от коррупции?

ГАФАПАГ

Пегьерхъан - 1) стервятник; 2) паникер
Тугьвал - эпидемия
Тунун: хир тунун - сеять рис
Хахам - раввин
Хенек - больной
Хенек хьун - стать больным
Хкукьун - 1) ругаться; 2) приставать
Цвегь - птичка из породы воробьев
Чамчах - большая бочка
Чаракунар - ватрушки
(с творогом и яйцами)
Чартух: чартух векь - отава
Чивин - кумган
Чуьнгуйт - сращенный орех
Чаба - лохматый
Чарахв - корень
Энбер - деталь мельницы
Яралуг - суховей

Самур

ДОРОГИЕ ЧИТАТЕЛИ!

На нашу газету можно подписаться в любой момент. Цена годовой подписки - 24000 манатов.

Редакция готова организовать продажу газеты "Самур" в любой точке Азербайджана.

Контактный телефон: 432-92-17.

ВНИМАНИЕ! КОНКУРС!

Дорогие дети! Для вас впервые проводится международный творческий конкурс.

Участниками конкурса могут стать все, кто пишет рассказы, сказки и повести на русском языке. Интересные произведения, отобранные редакцией будут представлены для издания их в Москве.

Это ваш шанс! Испытайте свою судьбу. Фортуна может улыбнуться именно вам. А редакция газеты "Самур" поддержит вас.

ПРАЗДНИК ДЛЯ ДЕТЕЙ

Впервые редакция "Самур" проведет музыкально-литературный вечер, посвященный презентации детской книги на лезгинском языке "Рагь хьурезва" С. Керимовой с участием детей дошкольного и школьного возрастов. Желающие принять участие могут обращаться в редакцию.

Звонить по тел: 432 92 17.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Частной компании требуются:
менеджер по продаже
токарь
водитель категории "Е"
охранник
повар
уборщица

Звонить по тел: 437 99 39.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

"Samur" Ləzgi Milli Mərkəzinin idarə heyəti və "Samur" qəzeti redaksiyasının kollektivi Bəybala Ələsgərova atası **Aydabalanın** vəfatından kədərli xəbərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

BƏZİ FAKTLAR

• Planetimizin əhalisinin yarısı Argentina və Braziliyanın istehsal etdiyi taxıl və ətlə qidalanır.

• Rusiyada 45 mindən çox dövrü nəşr və 2 mindən çox tele-radio şirkəti fəaliyyət göstərir.

• Rusiyada miqrasiya haqqında yeni qanunun qüvvəyə minməsi nəticəsində təxminən 700 min həmyerlimiz Azərbaycana geri gəlməyə bilər.

• Son 10 il ərzində Belorusiyaya neftin və qazın güzəştli qiymətlərlə verilməsi Rusiya büt-

çəsinə 35 milyard dollar zərər vurub.

• Neft və qazdan alınan gəlir hesabına Rusiyanın qızıl valyuta fondu rekord rəqəmə - 280 milyard dollara çatıb. Xarici banklarda Rusiya vətəndaşlarının 220 milyard dollar pulu saxlanılır.

• ABŞ-da məbusların sayı 2,2 milyon nəfərə çatıb.

• İraq müharibəsi ABŞ-a 2 trilyon dollara başa gələ bilər. Bu müharibəyə hər ay 8 milyard dollar pul sərf olunur. İndiyədək ABŞ

bu müharibəyə 400 milyard dollar xərcləyib.

• Rusiya və İran arxeoloqları Xəzərin cənub sahillərində 800 min - 1 milyon yaşlı olan qədim insan məskənləri aşkarlayıb.

• Dünyada 499 milyarder var. Milyonçuların sayı 13 milyon 568 min 229 nəfərə çatır. Varlıların böyük əksəriyyəti ABŞ-da yaşayır. Lakin hazırda Rusiya, Hindistan və Çində də milyonlarla dollar məbləğində var-dövlət toplamaq prosesi sürətlə gedir.

САМУР

Главный редактор
Седает КЕРИМОВА

Адрес редакции:
AZ 1073 Баку, Метбуат
проспекти, 529-й квартал,
Издательство "Азербайджан",
этаж 3, каб. № 101.
e-mail: samur@nm.ru
http://www.samur.info

Расчетный счет
26233080000
Капитал банк г.Баку
1-й Ясамальский филиал
код 200037
ВОИН 130024708

Газета
зарегистрирована в
Министерстве печати и
информации
Азербайджанской
Республики. Рег.№ 78

Индекс: 5581
Тираж: 2200
Заказ: 5153
Тел: 432-92-17

НАПЕЧАТАНА В ИЗДАТЕЛЬСТВЕ "АЗЕРБАЙДЖАН"